

Перші поселення уздовж берегів Дніпра і Самари з'явилися майже 150 тисяч років тому, про що свідчать знахідки епохи палеоліту. Пізніше, в епоху неоліту (64 тисячі років до нашої ери) та енеоліту (3-2 тисячі років до н.е.) кількість поселень зростає. А в VII-IV ст. до н.е. степове Подніпров'я стає центром Великої Скіфії. Саме скіфська доба залишила на цих просторах тисячі «степових пірамід» — курганів. Такої їх кількості не має жодна інша область України. За останні роки справа збереження унікальної давньої історії регіону «обросла» новими проблемами. І, як з'ясувалося, пов'язані вони здебільшого із землевпорядкуванням ділянок, на яких розташовані кургани. Сьогодні ми запросили до слова кілька зацікавлених сторін. Будемо раді, якщо ви, шановні читачі, продовжите цю розмову і поділитесь власним досвідом у справі охорони культурної спадщини.

ПАМ'ЯТКИ АРХЕОЛОГІЇ МАЮТЬ БУТИ У ДЕРЖАВНІЙ ВЛАСНОСТІ

Лідія ГОЛУБЧИК,
директор Дніпропетровського
обласного центру з охорони
історико-культурних цінностей,
заслужений працівник культури:

— Нерухома історико-культурна спадщина Дніпропетровщини наразі складається з майже 18 тисяч об'єктів. Це пам'ятки історії, архітектури, монументального мистецтва, найбільше пам'яток належить до дописемних часів, що презентують історію краю від залізного віку до періоду середньовіччя. Серед пам'яток археології є недовготривалі стоянки давньої людини, поселення, ґрунтові та курганні могильники, які датуються від III тис. до н.е. до періоду середньовіччя. Найбільше у цьому переліку курганів.

Усі археологічні пам'ятки або уже перебувають на державному обліку, або проходять процедуру облікування. Одним з головних завдань пам'яткоохоронців є складання Державного реєстру нерухомих пам'яток України (Держреєстру).

— Чи всі пам'ятки підлягають внесенню до Держреєстру?

— Від попередніх часів ми успадкували чинний перелік пам'яток, який був складений за рішеннями органів державної влади у 70-90-х роках ХХ ст. Але минув час, частина археологічних пам'яток була досліджена фахівцями і перестала фактично існувати. Наприклад, курган «Товста могила» на Нікопольщині, який подарував нам золоту пектораль, та сотні інших, що досліджувалися під час будівництва водоканалів, доріг, розширення виробничих майданчиків гірничозбагачувальних комбінатів та при інших господарських потребах. Усі ж решта пам'яток обов'язково мають бути внесені до Держреєстру. Тому після прийняття сучасного пам'яткоохоронного законодавства у 2000 році ми практично завершили інвентаризацію курганів.

Пам'яткоохоронне законодавство передбачає визначення території пам'ятки та місця її розташування. Насамперед це важливо для пам'яток археології, оскільки переважна більшість з них розташована на орних полях.

Ось чому, починаючи з 2002 року, одночасно з інвентаризацією ми організовували роботу з визначення меж територій пам'яток археології та координат їх розміщення.

Для виконання цієї роботи були залучені землевпорядні ліцензовані підприємства, з метою можливості використання результатів не тільки у пам'яткоохоронній галузі, для якої пам'ятка — об'єкт культурної спадщини, а й у землевпорядній, для якої пам'ятка — земля історико-культурного призначення.

— **Як це відбувалося на практиці?**

— Археологи знаходили кургани, фотографували, визначали їх технічний стан, а геодезисти виконували свої землевпорядні роботи. У результаті цієї співпраці на сьогодні ми маємо пам'яткоохоронну технічну документацію в розрізі кожної сільської, селищної ради 22 районів області, яка містить інформацію про розміщення майже 14 тисяч археологічних об'єктів. Така робота ніколи не виконувалася.

Примірник технічної документації ми надали в усі райони області для здійснення робіт щодо захисту пам'яток. А райдержадміністрації передали копії документації до сільських та селищних рад.

Ось, як приклад, технічна документація на пам'ятки археології, що знаходяться на території Сурсько-Михайлівської сільської ради Солонянського району. Тут показано місце розташування кургану, його державний охоронний номер, координати розміщення, параметри: висота, площа.

Така документація допомагає органам районної влади і місцевого самоврядування здійснювати охорону археологічних об'єктів культурної спадщини.

— **Але ж земля була розпайована, і тепер кургани опинилися на приватних земельних ділянках...**

— Як відомо, Земельний кодекс України навіть у першій своїй редакції 1992 року у ст. 33 забороняв роздержавлення особливо цінних земель, у тому числі й тих, що під курганами. Крім того, в методичних рекомендаціях щодо проведення земельної реформи, затверджених державою, була чітко виписана вимога проведення інвентаризації таких земель. До речі, чинний перелік пам'яток Дніпропетровської області на той час уже існував. А чи проводилася ця інвентаризація, нам невідомо. Пам'яткоохоронців до цієї роботи не залучали.

Але важливим є те, що держава у пам'яткоохоронному законодавстві визначає тільки державну форму власності як на пам'ятку археології, так і на землю, що вона займає, і наголошує на необхідності вилучення у державну власність пам'яток археології, якщо їх роздержавлено.

Для земельної сфери також дуже важливо провести інвентаризацію особливо цінних земель.

— **Розорані кургани залишаються пам'ятками культурної спадщини і так само підлягають охороні?**

— Звичайно. Треба сказати, що не всі вони були однакового розміру з самого початку. Наприклад, скіфські кургани, де похована знать, — дуже великі, для простих смертних насипали менші. Насипи відрізняються і залежно від того, у який час їх використали для поховання. Свого часу розорали кургани, які піддавалися розорюванню, тобто невеликі. Великі вціліли. А ще ті, що були насипані камінням, — об них плуги рвали.

Але навіть розораний курган не втрачає свою цінність як пам'ятка, бо майбутні знахідки ховаються на глибині. Межі таких курганів також встановлені.

— **Це — на папері. А в натурі?**

— Вочевидь, ми збережемо державне історичне надбання тільки поєднавши зусилля двох галузей: пам'яткоохоронної та землевпо-

рядної. Пам'ятки археології — це і об'єкт культурної спадщини, і земля історико-культурного призначення. Тому пам'яткоохоронне законодавство передбачає встановлення охоронних знаків біля пам'яток. За радянських часів частина з них була встановлена, але цього недостатньо.

Ви мене спитали, а що в натурі? На мій погляд, давно вже необхідно розробляти технічну документацію зі встановлення меж земель історико-культурного призначення і здійснювати інші дії, передбачені земельним законодавством. До речі, коли перевірку додержання вимог пам'яткоохоронного законодавства здійснюють правоохоронні органи, результат є: розорювання курганів припиняється. У нас в області багато таких прикладів.

За будь-яких обставин варто пам'ятати, що пам'ятка археології — це перш за все майновий об'єкт державної форми власності, і тільки за цим фактом земля історико-культурного призначення — державної форми власності.

Ось чому робота щодо визначення меж територій пам'яток археології, яку ми провели, — це місточок до подальшої роботи для встановлення меж земель історико-культурного призначення. На підставі техдокументації і згідно з вимогами пам'яткоохоронного законодавства у 8 районах області прийняті розпорядження голів райдержадміністрацій про охорону пам'яток археології, у яких також наголошується, що земля під такими об'єктами — історико-культурного призначення.

Майже в усіх районах області обрахована грошова вартість пам'яток археології, між райдержадміністраціями та сільськими радами укладаються охоронні договори про збереження об'єктів культурної спадщини.

— **Ці договори обов'язкові?**

— Так, ці договори обов'язкові. Їх укладання передбачено Законом України «Про охорону культурної спадщини», а форма затверджена постановою Кабінету Міністрів

України. Є райони, де стовідсотково ця робота виконана. Наприклад: у Магдалинівському, П'ятихатському, Томаківському, в інших районах — ще триває...

— А як, по-вашому, найефективніше і найраціональніше вирішити питання і збереження пам'ятки, і охорони землі під нею?

— Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування» пам'ятки повинні бути на балансі за місцем їхнього розташування — у сільських, селищних, міських радах. Бо охороняти об'єкти культурної спадщини мають саме вони — цього вимагає закон. Але роблять це з великим небажанням. Хоча, як на мене, великого клопоту у них не буде, якщо укладуть охоронний договір з райдержадміністрацією, складуть акт технічного стану пам'ятки на той момент, коли брали її на баланс, якщо своїми рішеннями заборонять розорювати об'єкти, надішлють відповідні приписи фермерам і попросять субвенцію із бюджетів вищого рівня на встановлення охоронних знаків. Хтось із господарників порушив — оштрафуйте його! І тоді відповідати буде той, хто розорав курган, а не голова сільради.

У Дніпропетровській області розпорядженнями, дорученнями облдержадміністрації покровоно виписані заходи для органів державної влади та місцевого самоврядування, фахових установ щодо збереження об'єктів культурної спадщини, а саме: проведення інвентаризації, визначення меж, укладання охоронних договорів, визначення балансової належності пам'ятки та інше.

Що ж до охорони земель — це інша сфера діяльності. Як зберегти пам'ятку ми знаємо, а як охороняти землю — ні. Ми не знаємо, в якій стадії готовності кадастр земель області, а саме в частині наявності у ньому земель історико-культурного призначення.

Вочевидь, для отримання результату, необхідна взаємодія фахівців двох галузей, і ми готові до співпраці.

ЩОБ НЕ ПЕРЕСТУПАТИ МЕЖУ ОХОРОННОЇ ЗОНИ, ТРЕБА ЗНАТИ, ДЕ ТА МЕЖА

Антоніна РУДЕНКО,
землевпорядник
Перещепинської міської ради,
Новомосковський район:

— Перещепине має давню історію. Розташоване воно на лівому березі річки Оріль, на межі Дніпропетровської і Харківської областей. Датою заснування вважається 1764 рік. Щодо назви існує дві версії. Перша така: прикордонне урвище начебто перещеплювало, тобто розділяло Гетьманщину і Запорожжя. Згідно з другою, поселення назване на честь його засновника, козака Перещепи. Нашій міській раді підпорядковано п'ять сіл — Комінтерн, Малокозирщина, Свічанівка, Олександрія, селище Фрунзе, є також ліси, пасовиська, заповідні зони. Загальна площа — 15,7 тис. га, з них саме Перещепине, яке стало містом районного значення у січні 2000-го року, займає лише 1,3 тисячі гектарів.

На території нашої міської ради, згідно з переліком об'єктів культурної спадщини, знаходиться 111 курганів, що відносяться до 2-го тисячоліття до н.е. Два роки тому Новомосковський міський районний суд за позовом Новомосковського міжрайонного прокурора прийняв рішення на користь держави в особі відділу культури і туризму Новомосковської райдержадміністрації і своєю постановою від 30 березня 2012 року зобов'язав міську раду взяти їх на баланс.

Перещепинська міська рада дала згоду взяти кургани на баланс (були відповідні рішення виконано від 24 травня і сесії міськ-

ради від 12 липня 2012 року), але за умови, що відділ культури і туризму райдержадміністрації передасть їх нам належним чином. На сесії ради було створено робочу групу, яку зобов'язали надіслати офіційні запити до уповноважених органів охорони культурної спадщини щодо територіальної, балансової та реєстрової належності курганів, визначених у постанові суду. Після отримання відповідей ця група має забезпечити проведення інвентаризації та паспортизації об'єктів культурної спадщини.

Загальну вартість наших курганів оцінено у 39 289 490 гривень. А можливу шкоду державі в разі, якщо міська рада не візьме ці пам'ятки на баланс, позивач оцінив більш як у 71 мільйон. Тобто відповідальність на себе беремо не копійчану.

Крім того, багато курганів, які є на карті, на полі не видно, їх розорали ще за радянських часів. Тобто більша частина їх у природі не позначена. Лише на кількох десятках збереглися таблички з написами. От, наприклад, у мого батька, Володимира Івановича Сачави, на орендованій землі розташовано дев'ять курганів. Чотири видно — висота двох з них до чотирьох метрів, інші — до метра. А на п'ятьох горбиків нема. Але батько знає, що ті місця треба оборювати. У селі Комінтерн маємо курган між двома приватними городами. Цієї весни виїздили туди, бо отримали виклик: непо-

далік палять торішній сухостій. Зустрілися із власниками городів і попередили про відповідальність.

Коли розпайовували землю, кургани — ті, що можна було визначити візуально, — виключали з паю і землю під ними переводили у державну власність. Я бачила такі державні акти, де на схемах земельних ділянок позначені кургани. Маючи такий документ, власник земельної ділянки в разі пошкодження пам'ятки уже не може відмахнутися — мовляв, я не знав...

Ми теж не сидимо, склавши руки. Запрошуємо орендарів, фермерів, розказуємо їм про те, що вони мають забезпечити охорону пам'яток на своїй землі, а ще вручаємо письмові попередження під розписку. Знову ж таки — це можливо там, де зберігся насип або є табличка. Але ж під охороною мають бути усі пам'ятки — і ті, які уже зрівнялися із землею, а визначити їхнє місце розташування, згідно з технічною документацією та координатами, можуть тільки геодезисти.

Отже, ще раз хочу наголосити: Перещепинська міська рада згодна взяти на баланс об'єкти культурної спадщини, але всі вони повинні бути належним чином оформлені і на папері, і в натурі. Щоб на кожний курган був паспорт, щоб на ділянці була визначена охоронна зона і встановлені межові знаки та охоронні дошки, тільки після цього буде складений акт прийомки-передачі об'єкта. А взявши на баланс, ми укладемо угоди з користувачами цих ділянок і контролюватимемо, аби вони не порушували меж охоронних зон.

Скажу більше, ми вже говорили на цю тему з орендарями, власниками ділянок, на яких розташовані кургани, і всіх зобов'язали охороняти пам'ятки історії. Вони обіцяли ні на сантиметр не переступати меж охоронної зони. Але їм треба знати, де та межа.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕРЕДБАЧЕНА ЗА САМОВІЛЬНЕ ЗАЙНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬ В ОХОРОННІЙ ЗОНІ, А НЕ САМОГО КУРГАНУ

Ксенія ВОРОНІНА,
начальник відділу захисту інтересів громадян і держави в сфері земельних відносин прокуратури Дніпропетровської області:

— **П**рогалини у чинному законодавстві не дозволяють органам прокуратури повно і оперативно реагувати на правопорушення, пов'язані із самовільним зайняттям земель в охоронних зонах, земель історико-культурного призначення, зокрема курганів.

Відповідно до вимог ст. 32 Закону України «Про охорону культурної спадщини» навколо таких об'єктів створюються охоронні зони, проте чіткого порядку їх створення, визначення розмірів та укладення охоронних договорів чинне законодавство не визначає.

От, наприклад, хтось самовільно займає курган і землі біля нього. Кримінальним кодексом України (ч. 2 ст. 197-1) передбачено відповідальність лише за самовільне зайняття земель в охоронних зонах, а не самого кургану, тому для притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення вказаних дій необхідно спочатку визначити та встановити межі охоронної зони, укласти охоронний договір.

Статтею 54 Земельного кодексу України передбачено, що землі історико-культурного призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

Непоодинокими є випадки, коли під час обстеження земельних

ділянок або проведення історичних експедицій виявляються нові об'єкти культурної спадщини — кургани — на земельних ділянках, які вже передано у власність громадянам. У цьому випадку необхідно або вилучати у власника земельну ділянку, на якій розташовано курган, а отже, компенсувати її вартість, на що у бюджетах кошти не передбачаються, або надавати іншу земельну ділянку взамін вилученої. Але ж проведення процедури відведення нової земельної ділянки також потребує фінансування.

І навіть якщо земельна ділянка історико-культурного призначення залишається у власності громадянина, з ним необхідно підписати охоронний договір та зобов'язати дотримуватися режиму обмеженої господарської діяльності, щоб не пошкодити об'єкт культурної спадщини.

Через суди голів сільських, міських, селищних рад примушують брати об'єкти культурної спадщини на баланс. Тобто самі пам'ятки. Але ті не поспішають це робити, бо така відповідальність нерозривно пов'язана із вирішенням питань щодо земельних ділянок, до яких вони, згідно із законом, не мають жодного відношення (у їхній компетенції тільки землі в межах населених пунктів).

На сьогодні навіть порахувати збитки за пошкодження кургану неможливо. До 2007 року існувала методика розрахунку зазначеного виду збитків, і у випадку розорення об'єкта культурної спадщини правопорушникам доводилося сплачувати значні суми. Але потім цю методику скасували. Як результат — фінансова інспекція приходиться з перевіркою до селищної ради, виявляє розорений курган, фіксує в акті велике порушення, а висновок такий: «Відновлено шляхом насипу». Ну як об'єкт культурної спад-

Максим МОТАШКО,
прокурор відділу:

— Для того, щоб задокументувати факт розорення кургану, нарахувати завдані збитки і звернутися до суду з позовною заявою про їх відшкодування та звільнення самовільно зайнятої земельної ділянки, прокурору необхідно провести ретельну перевірку і стовідсотково аргументувати свою позицію. Але на практиці це завжди це вдається.

Скажімо, прокуратура виявила факт самовільного зайняття та розорення кургану і, відповідно до вимог чинного законодавства, внісла постанову про проведення перевірки суб'єкта господарювання, який використовує земельну ділянку довкола кургану. А під час перевірки з'ясується, що курган щойно виявлений, не внесений до державного переліку об'єктів культурної спадщини, про його існуван-

щини можна відновити шляхом насипу?! Тобто розорили півкургана, накидали землі зверху і сказали, що так і було... Виходить, і збитків немає, і особа, яка розорила, відповідальності не понесла.

От у 2014 році прокурором Криворізького району було виявлено факт самовільного зайняття та розорення кургану. Після перевірки із залучення фахівців Державної інспекції сільського господарства у Дніпропетровській області проведено розрахунок завданих державі збитків, які становлять лише 5,6

тис. гривень. Прокуратурою району до суду заявлено позовну заяву про звільнення цієї земельної ділянки та відшкодування шкоди до фермерського господарства, яке порушило закон. Ще під час судового розгляду справи правопорушник добровільно повернув земельну ділянку і відшкодував завдані державі збитки. Проте для відновлення порушених інтересів держави прокурору знадобилося понад три місяці, — за цей час правопорушник міг вирости та зібрати на кургані врожай.

Значна частина курганів розташована на земельних ділянках, які вже передано у власність, і при визначенні кадастрових номерів є можливість впорядкувати питання із курганами: доводити до відома власників земельних ділянок про необхідність охороняти пам'ятки, укладати з ними охоронні договори, щоб чітко визначити особу, яка має відповідати за його збереження. Питання про розорення курганів тоді буде знято з порядку денного, коли матимемо якісне законодавче забезпечення і відповідальне ставлення до своїх обов'язків усіх, від кого залежить збереження пам'ятки. Разом з тим, хочу відзначити, що відповідно до змін, внесених у серпні нинішнього року до Закону України «Про Державний бюджет України на 2014 рік», припинено здійснення планових та позапланових перевірок, передбачених ст. 31, які здійснювали органи державного нагляду (контролю), у тому числі й Державна інспекція сільського господарства України, що є контролюючим органом у сфері земельних відносин і єдиним державним органом, який може давати висновки про самовільне зайняття земельних ділянок та проводити розрахунок завданих збитків.

Отже, сьогодні фактично неможливо провести перевірку дотримання вимог земельного законодавства при самовільному зайнятті земель історико-культурного призначення.

Встановлювати межі охоронної зони в натурі, очевидно, має той орган, який приймає рішення про передачу у власність та користування земельних ділянок. Адже при їх відведенні обов'язково встановлюються межі суміжних земельних ділянок, які погоджують за участі власника, користувача, представників держави та суміжних користувачів.

ПЕРЕДАТИ КУРГАН НА БАЛАНС МОЖНА ТІЛЬКИ РАЗОМ ІЗ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ

Вадим ЧУВПИЛО,
перший заступник начальника
головного управління
Держземагентства України
у Дніпропетровській області:

— Вирішення питання охорони пам'яток сьогодні залежить, по суті, від визначення меж земельної ділянки, на якій розташований об'єкт культурної спадщини. Єдина проблема — фінансування цих робіт. У земельного агентства немає ні фахівців, ні обладнання, ні підстав для їх виконання. Вони є в науково-дослідному інституті землеустрою і в центрі ДЗК. Проте ці державні підприємства здійснюють господарську діяльність на загальних підставах, тобто за оплату. Ми можемо надати хіба що інформаційну допомогу, наприклад, ортофотоплани для уточнення місцезнаходження курганів.

Річ у тому, що кургани з кожним роком занурюються усе глибше — внаслідок ерозії, зсуву, нашарування ґрунту. Важко навіть уявити, що, скажімо, від десятиметрової гори (а давнє поховання насипали, як гору, а не викопували для нього яму) зараз над землею залишилося три метри чи метр, а то й маленького горбика на поверхні нема. Ось такі занурені, а також розорані кургани візуально можна відстежити лише за допомогою аерофотозйомки, коли видно зміну структури ґрунту.

При передачі земельних ділянок у користування або у власність Держземагентство контролює наявність на них об'єктів історико-культурної спадщини. Ми надаємо дозвіл на розробку проекту землеустрою. Виконує цю роботу організація, яка має відповідну ліцензію. Якщо на ділянці виявляють якусь історичну пам'ятку, проект передають на погодження в орган охорони історико-культурних цінностей. Уточнюється площа кургану, на підставі договору або рішення суду встановлюється

сервітут для проходу і проїзду до об'єкта.

У нашій області здійснюється передача курганів відділами культури і туризму райдержадміністрацій на баланс міським, селищним, сільським радам. Але передати на баланс об'єкт нерухомості (курган) можна тільки разом із земельною ділянкою. А щоб передати ділянку, треба встановити її межі. В даному випадку треба визначити охоронні зони навколо кургану, встановити межові знаки. Але у місцевих бюджетів коштів на це не передбачено.

На жаль, законодавство не врегулювало чимало важливих питань у справі охорони культурної спадщини, особливо тих, що знаходяться на межі двох суміжних галузей — пам'яткоохоронної і землепорядної. Якщо самі пам'ятки мають охороняти районні органи влади і місцевого самоврядування, то землями за межами населених пунктів, на яких знаходяться ці об'єкти, не розпоряджаються ні ті, ні інші.

Велика проблема й межові знаки. Витрати на їх встановлення покладені на замовника документації, тобто на того, хто отримує земельну ділянку. А він не зацікавлений у додаткових витратах.

Очевидно, має бути державна програма з відповідним фінансуванням, спрямованим або на райдержадміністрації, або на центр охорони історико-культурних цінностей, які б виступили замовниками на проведення остаточної інвентаризації пам'яток, визначення охоронної зони, встановлення межових знаків, присвоєння ділянці кадастрового номера і внесення його до Державного реєстру земель через національну

кадастрову систему. Ця програма може бути довгостроковою, але належати до цільових, тобто спрямована на кінцевий результат. А далі — тільки контроль.

З точки зору земельного законодавства, замовником виготовлення землепорядної документації на ділянку під об'єктом нерухомості є власник або користувач об'єкта. Власник — держава. В особі кого? На рівні райдержадміністрацій кургани сприймають як зайвий клопіт, бо від них ні податку, ні виробництва, тільки відповідальність. І все ж цей клопіт, очевидно, має взяти на себе відділ культури і туризму РДА, бо інших органів державної влади на місцях, які мають відношення до охорони курганів, просто немає.

Звичайно, він один не виконає цю роботу. Тут потрібний комплексний підхід за участі і центру охорони історико-культурних цінностей, і головного управління Держземагентства в області, і наших територіальних органів. Треба лише визначити місце кожного у цьому ланцюжку, а це потребує відповідних змін до законодавства.

Ініціатором у цій справі має бути держава, в особі, скажімо, Міністерства культури і туризму України. Бо замовником документації на об'єкт є власник, користувач, балансоутримувач.

До речі, таке поняття, як перебування на балансі, уже застаріле. В основному, воно має стосуватися об'єктів рухомого майна. А на об'єкти нерухомого майна має бути право власності. На сьогодні наше законодавство приведено до світових стандартів і згідно з ним речові права на майно усіх форм власності підлягають обов'язковій державній реєстрації. Тільки зареєстроване речове право дає змогу здійснювати певні рухи з цим майном — щодо його утримання, укладання договорів та інше.

Записали **Тетяна КОЛЯДИНСЬКА,**
Володимир ЗВІРКО
Дніпропетровськ